

Cvičebnice k Základním pojmům poetiky

Martin Tichý

studijní pomůcka pro kombinované studium

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
FILOZOFICKO-
PŘÍRODOVĚDECKÁ
FAKULTA V OPAVĚ

Obsah

III. Cvičení-----	3
A. Stanislav K. Neumann: Prosincový den -----	3
B. Jan Neruda: XII -----	3
C. Karel Hlaváček: Impromptu-----	4
D. Jaroslav Kolman-Cassius: Neumím číst už z očí-----	4
E. Antonín Sova: Svět je třeba přeorati -----	5
F. Josef V. Sládek: Ne, ta moje pole-----	5
G. Jan Skácel: Lámání kukuřice-----	6
H. Karel H. Mácha: Zalká jinoch v černo lesa -----	6
I. Fratišek Hrubín: Rada podzimnímu spáči -----	7
J. Antonín Klášterský: Elegie -----	7
K. Vítězslav Nezval: Sonet z konce léta -----	8
L. Viktor Dyk: Hoch, který stůně -----	9
M. František Gellner: XVIII -----	9
N. Eliška Krásnohorská: Tichá noc -----	10
IV. Řešení úloh-----	11

III. Cvičení

A. Stanislav K. Neumann: Prosincový den

(...)

*Usnuly stromy, mně se spát nechce,
odlétli ptáci, v srdci mám jih.*

*Cožpak jsem někdy věřiti přestal
v červené jitro, červený smích?*

*A nejsem tráva, která jen žloutne,
když po ní šlape růženec bot.*

*Je ovšem zima, přijde však jaro,
sebere voda hromadu slot.*

1. Určete metrum.
2. Charakterizujte rýmy.
3. Určete stylistické figury a vymezte jejich funkci v textu.
4. Najděte tropy, analyzujte jejich sémantickou energii.

B. Jan Neruda: XII (z *Písní kosmických*)

*Všechny ty vířivé planety,
s měsíci přilepky,
vylétly do světa širého
ze Slunce z kolébky.*

*Všechny ty vířivé planety
za svoji za dobu
slétnou zas ze světa širého
do Slunce do hrobu.*

1. Určete metrum.
2. Charakterizujte rýmy.
3. Určete stylistické figury a vymezte jejich funkci v textu.
4. Najděte tropy, analyzujte jejich sémantickou energii.

C. Karel Hlaváček: Impromptu

*V podzimní šero, mlhou prosáklé,
plá měsíce zlat' ve zkaleném skle,
a v ztlumeném tom svitu lampy stažené
má všecko kontury tak do mla zamžené.*

*A duše, zlákána svou fixní ideou
(hod cudný slavit ve svém Paláci),
vstříc do mlh vybíhá - a s dary na rukou -
však tesklivě se zpět vždy navrací.*

*V podzimní šero, slabě zamžené,
plá měsíc svitem lampy stažené,
a jeho kontura tak chorobně a mdle
se občas náhle zachví v řeky zrcadle.*

1. Určete metrum.
2. Charakterizujte rýmy.
3. Určete stylistické figury a vymezte jejich funkci v textu.
4. Najděte tropy, analyzujte jejich sémantickou energii.

D. Jaroslav Kolman-Cassius: Neumím číst už z očí

*Neumím číst už z očí, milovaná,
to písmo naděje, které se rozplývá,
jen jako slepý písmena rýh vpsaná
do dlaně, která někdy hladívá,*

*jako když drsné ruce mlčky tkají
poslední nit jemného tkaniva.
Nevěřím rtům, které už nelíbají,
jen dlani, která ještě hladívá.
(...)*

1. Určete metrum.
2. Charakterizujte rýmy.
3. Určete stylistické figury a vymezte jejich funkci v textu.
4. Najděte tropy, analyzujte jejich sémantickou energii.

E. Antonín Sova: Svět je třeba přeorati

(...)

Překotnou je nová práce větru, slunce, jara dárců.

Život luk a polí jak by do žil rozbouřeně vtékal –

v prsti všude co stop dětí, žen a unavených starců.

Družný pohled krav. Pluh v brázdách. A kraj ještě jak by čekal.

Není pýchy, marné lásky. Bude jedno: zapomnění

znenáhlé a smírné, jak je utěšení po neštěstí.

Po ráně jak otrnutí, prázdný úhor po osení.

Svět je třeba přeorati. Krev chce nové plody nésti.

1. Určete metrum.
2. Charakterizujte rýmy.
3. Určete stylistické figury a vymezte jejich funkci v textu.
4. Najděte tropy, analyzujte jejich sémantickou energii.

F. Josef V. Sládek: Ne, ta moje pole

Ne, ta moje pole

nejsou má, – jsou cizí,

já je orám, vláčím,

někdo mi je sklízí.

Něčí jsou mí voli,

něčí je mé setí,

něčí je má chata,

něčí jsou mé děti.

Něčí jsou mé ruce,

každá žila v těle,

jen má strast a síla,

ty jsou moje celé!

1. Určete metrum.
2. Charakterizujte rýmy.
3. Určete stylistické figury a vymezte jejich funkci v textu.

4. Najděte tropy, analyzujte jejich sémantickou energii.

G. Jan Skácel: Lámání kukuřice

*Na prázdných polích lidé v starých šatech
Od rána ulamují kukuřičné palice
A jak se prodírají mezi řádky
Šelestí uschlé býlí*

*Poslední práce na pahýlu roku
A dny jsou tvrdší nežli polní kamení
V doubí se kmitne liška jako oheň
Dřevěné vozy stojí stranou cest*

*A padá večer Lidé odcházejí do vsi
Která tu vždycky byla obstoupená dýmy
Množí se tma a olámané stvolý
Zůstanou na poli jak bílé kosti léta*

1. Určete metrum.
2. Charakterizujte rýmy.
3. Určete stylistické figury a vymezte jejich funkci v textu.
4. Najděte tropy, analyzujte jejich sémantickou energii.

H. Karel H. Mácha: Zalká jinoch v černo lesa

*Zalká jinoch v černo lesa:
Temná' noc bez svitu Lúny,
smutné' jaro bez všech květů,
pustý' život bez milenky! –
V šírom světě jedna – jedna –
jedna jenom – – měj se dobře! –
Zašlo slunce – sklesla noc,
černá noc – chce se mi spáti.
V šírom poli dubec stojí,
pod dubem palouk zelený
obilím žlutým prohlídá.
Přijdou ženci, žito sežnou,*

*na palouku odpočinou,
i ty tamo odpočiň si,
poshov sobě na mém hrobě.
Vylítne křivánek pozdní,
zazpívá v rozmarném pění:
„Již ho není – již ho není!“*

1. Určete metrum.
2. Charakterizujte rýmy.
3. Určete stylistické figury a vymezte jejich funkci v textu.
4. Najděte tropy, analyzujte jejich sémantickou energii.

I. Fratišek Hrubín: Rada podzimnímu spáči

*Poprosme ženu, krásnou hrobařku,
by hlavu opilou nám pochovala
a v živém hrobě do nás bez nářku
kořínky prstů svých vrůst nechávala.*

*Pak jednou, že tě znala zaživa,
polštářem noci hlavu podloží si,
tvou nejdávnější píseň zazpívá
a po posledním doušku si tě vzkřísí.*

1. Určete metrum.
2. Charakterizujte rýmy.
3. Určete stylistické figury a vymezte jejich funkci v textu.
4. Najděte tropy, analyzujte jejich sémantickou energii.

J. Antonín Klášterský: Elegie

*Já slibil si jedenkrát s mladostí svou,
to bylo kdes v kvetoucím dolu,
že umřít-li bude mít někdo z nás dvou,
že umřeme, umřeme spolu.*

*A mladost má schváčena chorobou zlou,
já viděl ji v rakvi, pln bolu,
já květy ji pokrýl, já líbal ji tmou,
leč síly jsem neměl s ní dolů.*

*Ted' pozdě kdy dávno již, lituji časem
a vidím ji bílou tak, se zlatým vlasem,
jak s výčitkou ke mně se kloní.*

*A smutně den strávím nad troskami snů
a nad trochou písniček z přelétlých dnů,
jež památkou zbyly mi po ní...*

1. Určete metrum.
2. Charakterizujte rýmy.
3. Určete stylistické figury a vymezte jejich funkci v textu.
4. Najděte tropy, analyzujte jejich sémantickou energii.

K. Vítězslav Nezval: Sonet z konce léta

*To léto tak brzy tak rychle prchlo
Nedávno byl tu slunovrat
Pár dusných dní a párkrát sprchlo
Slyšíš to jako úder těžkých vrat*

*Plod kaštanu se válí s'at
Prchlo jak mládí vyprchává
Hle ocún na nějž civí kráva
Zmuchlané kopce jsou plny stád*

*Sad čpí jak divadelní šatna
Prchlo jak pták do nenávratna
Stromy se pod sklo schylují*

*Díváš se uprostřed pouliční trati
jak poslední tramvaj ujela ti
List padá jako slovo miluji*

1. Určete metrum.
2. Charakterizujte rýmy.

3. Určete stylistické figury a vymezte jejich funkci v textu.
4. Najděte tropy, analyzujte jejich sémantickou energii.

L. Viktor Dyk: Hoch, který stůně

*Pod okny našimi táhne se les.
Myslím, že vede až na konec světa.
Přeběhnu přes pole, přeskočím mez,
přetrhnu pavučí, pavouk jež splétá.
Srdce mi buší tak, horká je skrář,
jak jsem se rozletěl do lesa prudce.
Zabiji obra a vezmu mu zbraň.
– Jen kdyby Hektor tak neštěkal v budce!*

*Zabíti obra! Toť malý je čin!
Vždycky se obr prý zabije spící.
Ale kde lesa je největší stín,
číhají na mne loupežníci.
Blýská se oko, blýská se nůž.
Jediný na tučet! A přece stačil.
Vypadli. Bil jsem je. Pobil je už.
– Jen kdyby tatínek méně se mračil! –
(...)*

1. Určete metrum.
2. Charakterizujte rýmy.
3. Určete stylistické figury a vymezte jejich funkci v textu.
4. Najděte tropy, analyzujte jejich sémantickou energii.

M. František Gellner: XVIII (z Radostí života)

*Už se mi k smrti protiví
ve svých citech se nimrat.
Už se mi k smrti protiví
bolestí svou se šimrat.*

Nejlépe bylo by přetřhnout

*všechna pouta a svazky,
minulost svoji zavrhnout,
zřící se poslední lásky,*

*cynickým smíchem zabušit
v marnou ješitnost svoji,
stesk svého srdce přehlušit
bouřemi, bídou a boji.*

*Nejlépe bylo by vzdálit se
a nikdy se nenavrátit,
svým bližním a nejbližším ztratit se
a sám sobě se ztratit.*

1. Určete metrum.
2. Charakterizujte rýmy.
3. Určete stylistické figury a vymezte jejich funkci v textu.
4. Najděte tropy, analyzujte jejich sémantickou energii.

N. Eliška Krásnohorská: Tichá noc

Den zhynul v temnu, cvrček hrany zvoní
a staré duby v spánku hlavy kloní,
usnuly v háji mech i kapradí;
údolí v mlze spí, a v tiché šero
jen kmitá hvězdiček drobounkých stero –
nuž dobrou noc! Kdo nyní ještě bdí?

Bezpečně ptáček tulí se ku ptáčku,
větérek spí, na nebi ani mráčku,
šum vlnek utlumila spánku moc;
hněv umdlen usnul, láska bdí i ve snu,
mne matky dech ovívá, v sen kdy klesnu, –
hvězdičky strážné, spěte! Dobrou noc!

1. Určete metrum.
2. Charakterizujte rýmy.
3. Určete stylistické figury a vymezte jejich funkci v textu.
4. Najděte tropy, analyzujte jejich sémantickou energii.

IV. Řešení úloh

A.

1. Daktylotrochej čtyřstopý, liché verše ženské, sudé mužské, rozložení stop:

SWV SW SWV SW

SWV SW SWV S

2. Rým je přerývaný (rýmují se vždy jen sudé verše ve strofě) a mužský. Např. u rýmové dvojice bot : slot lze dále určit, že jde o rým jednoslabičný, chudý, štěpný a domácí.

3. Asyndeton v 1. a 2. verši explicitním nevyjádřením odporovacího poměru dramaturgizuje vztah mezi lyrickým mluvčím a stavem světa. Řečnická otázka ve 3. a 4. verši dodává vyjádřenému vyznání víry značně patetický charakter.

4. Personifikace v 1. verši (usnuly stromy) je konvenčním obrazem zimy jako spánku. Epiteta (ornans) ve 4. strofě mají charakter symbolický: červená barva zde zastupuje rudou jako barvu socialistické (a komunistické) ideologie. Pojmenování budoucnostní vize komunistického hnutí (jítro jako nový počátek, smích jako radost ze života) má charakter metafory, resp. metonymie. Metaforika přirozeného časového cyklu, prostupující celým textem (zima, jaro, jítro), spojuje ideologické představy o proměně lidské společnosti s přírodní nutností střídání denních i ročních dob, přitom využívá pozitivních konotací „počátků“ (jaro, jítro) oproti negativitě „konců“ (zima). Za zmínku kromě „přírodní“ metaforiky (např. též žloutnoucí tráva, opět odkazující na přírodní cykličnost) stojí „růženec bot“, potenciálně nekonečné, stále se opakující „zašlapávání“ revoluce.

B.

1. Daktyl v lichých verších třístopý a v sudých verších dvoustopý:

SWV SWV SWV

SWV SWV

2. Rýmové schéma specifické, označíme je takto: abcb adcd; všechny rýmy jsou daktylské. V případě lichých veršů, které se rýmují napříč strofami, jde vždy o rýmy tautologické. U rýmové dvojice přílepky : kolébky můžeme např. dále určit, že jde o rým dvojslabičný, bohatý, štěpný a domácí.

3. Strofická anafora („Všechny ty vířivé planety“) spolubuduje kontrastní kompozici básně (1. strofa zrod x 2. strofa zánik). Anastrofy jsou řízeny především požadavky rytmu, ale mají rovněž funkci zdůraznění.

4. Metafory jsou metaforami *in praesentia*, vždy obsahují i člen metaforizovaný – to podtrhuje názornost metaforiky. Vzdálené a těžko představitelné je zde těmito metaforami zobrazeno jako blízké, konkrétně známé (planety přilepky), ba kosmické je zde podáno jako paralelní k lidskému (slunce kolébka, slunce hrob).

C.

1. Jambický mužský verš v určitém vzorci střídá rozsah 10 a 12 slabik (tento vzorec je vyjádřen též rozložením rýmů).

WS WS WS WS WS WS

WS WS WS WS WS

2. V první a třetí strofě je rým sdružený, ve druhé strofě střídavý. Všechny rýmy jsou mužské. U rýmu zamžené : stažené (který se opakuje) lze dále určit, že jde o rým bohatý, gramatický, domácí. V případě dvojice ideou : rukou se nejedná o kanonický rým, ale pouze o poloasonanci.

3. Inverze (anastrofy) jsou dány rytmickými a rýmovými potřebami, ale také zdůrazňují zasažená slova (hod cudný, řeky zrcadle).

4. Symbolistický text znejšťuje hranici mezi metaforizovaným a metaforizujícím, je intenzivně prostoupen obrazností. Upozorníme jen na výrazné případy. Metaforika především vyjadřuje prostupování vnější scenérie (podzimní, noční) a vnitřních pocitů subjektu: kontury konkrétna jsou metaforicky pojmenovány jako zamžené (1. strofa) nebo rozechvělé (3. strofa) „do mdla“ a „chorobně“, smyslové vnímání je tak zpochybněno a podřízeno náladě. Obdobně to platí o metaforickém pojmenování svitu měsíce jako svitu lampy, jejíž plamen je stažen. Ve verších 2. strofy je konkretizováno (personifikováno) abstraktum – duše – „do mlh vybíhá“, „tesklivě se zpět vždy navrácí“; nikým nepřijaté „dary na rukou“ jsou metaforou nemožnosti srozumění, izolovanosti subjektu, uzavřeného (odkud vybíhá? kam se navrácí?) ve své teskné samotě, z níž přes všechnu touhu po blízkosti druhého nelze vykročit.

D.

1. Jambický verš, střídají se v lichých verších jamby ženské (hyperkatalektické 5stopé) a v sudých mužské (akatalektické 5stopé; výjimkou je 2. verš 1. strofy, který je o jednu stopu delší, tedy 6stopý = 12slabičný).

WS WS WS WS WS W

WS WS WS WS WS (WS)

2. Rým je střídavý, rýmují se vždy ženské verše s ženskými (liché) a mužské s mužskými (sudé). U rýmové dvojice tkaniva : hladivá lze např. dále určit, že jde o rým chudý, štěpný, domácí.

3. Apostrofa v prvním verši vtahuje do hry fiktivního adresáta, dává výpovědi charakter konkrétní zповědi. Elipsa (v 3.-4. verši 1. strofy) je vlastně konvenční, neopakuje přísudek již vyjádřený. Oproti tomu jsou důležité antiteze (1. strofa: „neumím číst [...] písmo naděje“ – „jen [...] písmena rýh vpsaná do dlaně“; 2. strofa: „nevěřím rtům [...], jen dlani“) vyjadřující napětí mezi očekávaným (a snad i chtěným) a skutečným (časem ochuzeným, srov. ono opakované „už“).

4. Metafory čtení a písma vtahují do významového dění básně problém konvenčnosti, automaticnosti mezilidského dorozumění, zejména v oblasti citů; vzniká tak napětí mezi chtěným rozuměním a reálným jeho nedostatkem, hrožícím odcizením. Synekdocha „drsné ruce mlčky tkají“ zvýrazňuje přeložení onoho dorozumění (mezi ženou a mužem) do oblasti taktilní (hmatu).

E.

1. 8stopý trochej (akatalektický, ženský).

SW SW SW SW SW SW SW SW

2. Rým je střídavý, ženský. Např. u rýmové dvojice zapomnění : po osení lze dále říci, že jde o rým chudý, štěpný, domácí.

3. Častou figurou je zde elipsa (viz 2. a 3. verš 1. strofy a 3. verš 2. strofy) – elidování verba finita (většinou patrně spony), sémanticky nedůležitého, umožňuje básnickou řeč intenzivněji myšlenkově zatížit (jmennými konstrukcemi). Ojedinelá anastrofa (1. verš) je patrně „daní“ rýmu.

4. Metafory v první strofě mají namnoze charakter personifikace (práce větru a slunce, čekající kraj), vyjadřují onu – vlastně lidskou – situaci napětí před rozhodnutím, tedy lze říci, že zpětně antropizují to, co je básnickými obrazy přirčeno přírodě: proměnu, která je nějak zdržena, odložena, čeká na správný okamžik, který udělá tlustou čáru za minulostí. Nový počátek je pak vyjádřen titulní metaforou přeorávání světa; ono přeorávání přináší do významového dění básně četné konotace – je zpřevrácením, rozrušením, ale také přípravou pro setbu, pro nový vzrůst. Závěrečný metaforický obraz krve chtějící nést plody – vyjadřující potřebu postavit na obětech světové války jinou budoucnost – opět nese podobné konotace „rolnické“ (nést plody), ale také spojuje smrt (konotovanou krví) se zrodem a růstem ne jako protiklady, ale jako jednotu života.

F.

1. Třístopý trochejský verš ženský.

SW SW SW

2. Báseň je rýmována přerývaně – rýmují se jen sudé verše. Rýmy jsou ženské.

3. Jak úvodní antiteze (1. a 2. verš), tak anafora ve všech verších 2. strofy, přesahující i do 1. verše poslední strofy, zdůrazňují „odnětí vlastnictví“, odcizení všeho, co by mělo být „vlastní“.

4. Báseň je třeba číst jako alegorii, která v obraze „vyvlastněného“ selského života vypovídá o porobení národa, jenž nemá téměř žádná práva, téměř nic, ale má „strast“ a „sílu“, tedy důvod i potenciál domoci se toho, co mu náleží. Alegorické zobrazení vlastenecké problematiky je běžné, selská tematika se zde hodí pro své mytické konotace (rodná země, cyklický – věčný – čas atd.).

G.

1. Rytmus je jambický, izosylabismus je však zásadně narušen – u lichých veršů lze vysledovat obvyklý rozsah 11 slabik (tj. 5stopý ženský jamb), od něhož se odchyluje jen 1. verš 3. strofy, který je o stopu delší. U sudých veršů kolísá rozsah zcela nepravidelně od 7 do 14 slabik.

2. Báseň je nerýmovaná.

3. Báseň nevyužívá tradičních básnických figur.

4. Báseň je založena především na konkrétním smyslovém vjemu podzimní venkovské scenerie, prominentně umístěné metaforické obrazy („na pahýlu roku“, „bílé kosti léta“) traktují podzim jako něco, co může být charakterizováno „chyběním“ či „pozbytím“, jako to, co „zůstalo“, čímž podtrhují melancholickou atmosféru básně.

H.

1. Až na výjimku 7. verše jde o verš osmislabičný, metricky odpovídající v zásadě ohlasovému žánru – 4stopý trochej, typický verš lidové poezie. Avšak kromě zmíněného 7. verše, který je o slabiku kratší, ale jinak metrický, je metrická osnova porušena verši 10. a 11. a 16. a 17., které dodržují sylabické vymezení osmi slabik, ale rozložení přízvučných a nepřízvučných slabik odpovídá jambu, resp. daktylu – v kontextu básně je považujeme za nemetrické.

2. Rým je sporadický, rýmují se pouze dva poslední verše básně, jde zde o rým ženský, dvojslabičný, chudý a štěpný.

3. Epizeuxis v 5. a 6. verši (bylo by lze uvažovat i o epanastrofě) má funkci zdůrazňující, podtrhuje absolutnost romantické lásky, stejně jako epizeuxis v posledním verši, tentokrát zdůrazňující absolutnost smrti. Trojnásobný paralelismus (2. až 5. verš) rovněž zdůrazňuje motiv romantické lásky, přirovnává ztrátu lásky k pochmurným přírodním scénériím. Apostrofa ve 14. verši se obrací k fiktivnímu adresátovi, zvyšujíc emociální naléhavost výpovědi. Páso „chce se mi spát“ by bylo možno hodnotit jako eufemismus.

4. Metonymie v prvním verši vysunuje do popředí barvu (černo) na úkor substance (lesa).

I.

1. Jambický verš, střídavě desetislabičný (5stopý) a jedenáctislabičný (5stopý hyperkalektický).

WS WS WS WS WS

WS WS WS WS WS W

2. Rým je střídavý, vždy se rýmují mužské verše (sudé) a ženské verše (liché).

3. Z tradičních básnických figur jsou zastoupeny anastrofy, pravděpodobně diktované potřebami metra, ale mající též funkci zdůraznění. Spojení „živý hrob“ je paradoxem, popř. by jej bylo možno hodnotit i jako oxymóron.

4. Jak je charakteristické pro moderní poezii, básnický obraz je zde do značné míry autonomní a jeho zástupnost je problematická. Na ústřední metaforu, jedinou zcela průhlednou – protože in praesentia – ženy jakožto krásné hrobařky, se navrstvují další obrazy: dvojnásobné „pochování“ opilé hlavy (zde vizme synekdochu), živý hrob a finální vzkříšení. Právě úvodní metafora poskytuje interpretační klíč k ostatním: tato obraznost přidává milostné tematice výrazně existenciální rozměr: láska je pohřbení i vzkříšení, je to něco, co člověka zasahuje doslova osudově v jeho bytí.

J.

1. Báseň (sonet) je psána daktylem s předrážkou, pravidelně jsou rozmístěny veršů různé délky, a sice v prvních dvou strofách se střídají čtyřstopý katalektický daktyl (11slabičný, mužský) a třístopý katalektický daktyl (9slabičný, ženský), tedy

W SWV SWV SWV S

W SWV SWV SW.

Ve 3. a 4. strofě (poslání) jsou první dva verše vždy třístopé katalektické – 12slabičné (W SWV SWV SWV SW, tedy ženské), resp. 11 slabičné (viz výše) a poslední verše obou strof jsou opět 9slabičné (viz výše).

2. Vzhledem k tomu, že se v proměnlivém vzorci střídají katalektické daktyly mužské a ženské, je tomuto vzorci podřízena i distribuce rýmů: v prvních dvou strofách je rým střídavý, rýmové schéma druhých dvou strof lze zaznačit takto: aab ccb.

3. Anafory v první a druhé strofě spojují verše, které vždy rozvíjejí touž představu, pomáhají tak budovat určité sémantické trsy. Epizeuxis v posledním verši 1. strofy, opakující už tak významově zatížené slovo, má funkci zdůrazňovací. Častěji nacházíme anastrofy, o nichž v podstatě platí to, co bylo řečeno výše. Ve 4. verši druhé strofy můžeme vidět jednak elipsu (jejíž příčina je nejspíš rytmická) a především eufemismus („dolů“) pro smrt (či pohřbení).

4. Celým textem soustavně postupují – průhledné – personifikace: abstraktum („mladost“) je zde zobrazeno jako žena, snad i milenka, což výpověď emocionálně zatěžuje (mládí tak není indiferentní časový úsek, ale něco emočně cenného). Metaforické spojení „trosky snů“ má charakter uzuální, stejně jako „přelétlé dny“.

K.

1. Jambický verš s oslabeným izosylabismem, délka verše kolísá mezi 8 a 12 slabikami, v zásadě je dodrženo určité uspořádání veršů lichoslabičných (ženských) a sudoslabičných (mužských), zároveň však nacházíme verše, kde je metrická osnova porušena – typicky poslední verš 2. strofy („nadbytečné“ *jsou*) nebo první dva verše poslední strofy, kde také stojí tříslabičný takt místo dvojslabičného.

2. V první strofě je rým střídavý, v druhé obkročný a v posledních dvou strofách je stejně jako v předchozím příkladu sonetu schéma: aab ccb.

3. Z tradičních figur nalézáme jen elipsu v druhém verši 2. a také 3. strofy, v obou případech je elidováno klíčové slovo celého textu – léto, což jakoby znejasňuje významově výpověď.

4. Opakující se metafora (personifikace) prchajícího léta je spíše metaforou uzuální. Působivá je metafora v prvním verši 2. strofy – „stětí“ konotuje významy konce, zániku (a nikoliv třeba úrody), spojené s pádem zralého plodu, čímž souzní s melancholickým laděním básně o „prchlém“ létě. Méně jasná je metafora v posledním verši 3. strofy, ale pojmenování organického jakožto stvořeného (sklo) vnaší prvek artificiality. Nejčetnější jsou ovšem v textu přirovnání.

L.

1. Báseň je psána ve čtyřstopém katalektickém daktylu; liché verše jsou daktyly mužské (10slabičné), sudé verše ženské (11slabičné), tedy:

SWV SWV SWV S

SWV SWV SWV SW.

2. Rýmové schéma odpovídá střídě mužských a ženských veršů, jde tedy o rým střídavý.

3. Hyperbola ve druhém verši (les vedoucí „na konec světa“) se podílí na stylizaci lyrického mluvčího jako dítěte, pro nějž je mnoho věcí nekonečně velkých. Opakuje se asyndeton (3. a 4. verš první strofy, 5. verš v obou strofách), jež zvyšuje napětí, dramatickosti výpovědi.

4. Báseň je stylizována jako blouznění nemocného dítěte, popisované události by bylo možno chápat alegoricky jako zápas s nemocí.

M.

1. Daktylotrochejský verš s četnějšími odchylkami od metra (což je pro Gellnerův daktyl/daktylotrochej ostatně charakteristické); odhlédneme-li od nepravidelností v posledních verších, motivovaných spěním k závěrečné pointě, jejíž výraznosti musí ustoupit rytmická pravidelnost (ba právě narušení rytmu jen zvýrazňuje účinnost této pointy), můžeme metrum zaznačit takto:

SWV S(V)W SWV

SW SWV SW

SWV SW SWV

SWV SWV SW

2. Jelikož se pravidelně střídají verše s klauzulí daktylskou a ženskou, je rým střídavý (v líchých verších daktylský, v sudých ženský).

3. Asyndeton v 2. a 3. strofě přispívá k „lakoničnosti“ výpovědi. Aliterace ve 4. verši 3. strofy zdůrazňuje a sblíží jinak dosti disparátní způsoby „zapomnění“. Paralelismus v posledních dvou verších zvýrazňuje pointu. V posledním verši první strofy pozorujeme paradox (šimrat se bolestí), spolubudující sebeironický tón básně.

4. Metaforicky je text poměrně chudý (nepočítáme-li uzuální metafory). Obě metafory ve třetí strofě mají vlastně charakter synestetický, vyjadřují zoufalost z nemožnosti překonání rozporů rozdírajících moderní subjektivitu (přehlušit stesk, zabušit smíchem na ješitnost).

N.

1. Text je psán v pětistopém jambu, v určitém vzorci se střídají verše ženské (11slabičné, hyperkatalektické) a mužské (10slabičné, akatalektické).

WS WS WS WS WS W

WS WS WS WS WS

2. Rýmové schéma odpovídá vzorci, v němž se střídají ženské a mužské verše, tedy aabccb.

3. Asyndeton v prvních třech verších druhé strofy klade vedle sebe jako rovnocenné a libovolně zaměnitelné jednotlivé obrazy noční přírody. O anastrofách (spánku moc, matky dech atd.) platí to, co bylo řečeno ve výše uvedených případech. Apostrofa v závěrečném verši podtrhuje blízkost subjektu a přírody.

4. Většina metaforických obrazů má charakter personifikační, buduje soulad mezi prožíváním subjektu a stavem přírody, takto zlidštěné a zdůvěrněné. Metafory v prvním verši spojují noc s koncem, se smrtí (den zhynul, cvrček zvoní hrany), aby posléze v dalších verších se smrt proměnila v pouhý spánek – „spánek“ přírody je zobrazen řadou metaforických obrazů. V čtvrtém verši 2. strofy je pak spánek, jak vidíme, připsán i abstraktu (hněv umdlen usnul), čímž se otevírá prostor pro to, co zůstává „bdít“ i ve snu – pro lásku, jež je takto zobrazena jako cit mocnější hněvu, univerzální, klidný.